

Produkzioaren teoria monetario berrirantz

Joseba Tobar-Arbulu
EHUko irakaslea

Bernard Schmitt ekonomilariaren eskola frantziar-suitzarra aztertzen du artikuluak. Schmitten ustez, dirua ez da inolako ondasuna, outputaren natura ekonomikoaren adierazpidearen beste modu bat baizik. Dirua outputaren ordezkatzeko, 'objektu' bat eta bakarraren bi era aldatzen dira.

Schmittek garaturiko emisioen teoriak makroekonomiarako fokapen berria suposatzen du: alokairuen ordainketak sortzen du erabat berria den errenta, zeina beraren gastuak osoro deuseztatzen duen.

The article analyses the French-Swiss school of Bernard Schmitt. According to Schmitt, money is not a commodity, but just another way of expressing the economic nature of output. In exchanging money for output, one is exchanging two forms of an identical 'object'.

The theory of emissions developed by Schmitt introduces a new approach to macroeconomics where the payment of wages creates a completely new income which is totally absorbed by its expenditure.

Bernard Schmitt ekonomilariaren eskola frantziar-suitzarraren mezu nagusiaren arabera, dirua eta errenta ez dira bi gauza ezberdin. Dirua ez da ondasuna, eta beraren balioa ezin dakieke lot beraren balizko ondasun-antzeko propietateei. Dirua outputaren natura ekonomikoaren adierazpidea da, ez natura fisikoarena. Dirua outputaren ordez trukatzean, 'objektu' bat eta bakarraren bi era aldatzen dira. Schmitten eskolan, alde batetik, lanindarraren diruaren irabazi estandarrari buruzko Keynesen zorrotasuna (bere *Treatise on Money* delakoan) eta, bestetik, beraren alokairu-unitatearen usadioa (*General Theory* delakoan) integraturik daude diruaren teorian modu berrian.

Produkzioaren ohiko teoria logikoki ez dago ados gastuaren definizio ekonomikoarekin. Bereziki, gastuaren eta beronen bat-bateko emaitzaren baliokidetzak produkzioaren analisi berrirantz jotzen du. Errenta nazionala definitzen duen gastuaren bat-bateotasuna denboraren epe positibo eta zatiezinari loturik dago. Esan daiteke produkzioa sormen-prozesua dela, eta ez soilik aldaketa fisikoaren prozesua.

Schmittek garaturiko emisioen teoriak makroekonomiarako fokapen berria suposatzen du. Errenta ez da gehiago hartzen denboran zehar gauzatzen den gastuen isurduratzat, etengabe berrituz doan sormen-prozesuaren emaitzatat baizik. Denboraren epealdi finituari dagokion produkzioaren bat-bateko neurria da errenta. Produkzio berria gauzatzen den bakoitzean, beraren neurria beraren bat-bateko kostuaren pagu monetarioak ematen du. Pagu hori emisio-mota bat da, non dirua eta produkzioa errealitate bat eta bakarra diren, hau da, errenta. Schmittek bere emisioen teoria

gauzatu du (ikus bibliografia), non produkzioa errenta-emisio positiboa ('sormena') den eta azken erosketa, emisio negatiboa ('deuseztapena'). Beste era batera esanda, alokairuen ordainketak sortzen du erabat berria den errenta, zeina beraren gastuak osoro deuseztatzen duen.

Emisioen teoria

Produkzioaren kontzeptua beti izan da eztabaidagarria. Gutienez bi definizio proposatu dira ekonomi zientziaren hasieratik. Lehen definizioaren arabera, produkzioa esentzialki eraldaketaren prozesu fisikoa da. Energiaren kontserbazioaren printzipioak dioenez, produkzioa prozesutzat ikusi da, zeinaren outputa eta inputa baliokideak diren (edo outputa pixka bat gutiago prozesuan zehar gastatu dena kontuan hartzen bada). Produkzioaren emaitza kolore, forma, dimentsio eta abarretako aldaketa da. Outputa, dena den, fisikoki inputaren baliokidea da. Eraldaketa soilia da aldaketa eta ez sormena, fisikaren arabera ez baita ezer sortzen, ezta deusezten ere, dena eraldatu baizik. Produkzioa ikusteko modu fisiko horren ondorioz, errenta normalki kapitala, lurra eta lan-indarra ondasun eta zerbitzu bihurtzen diren prozesuaren emaitzatat hartu da. Ikuspuntu fisikotik, dudarik gabe, zuzena da esatea produkzioa ez dela sormena; energiari dagokionez, jendeak ez du ezer sortzen, ezta deuseztatzen ere. Hala ere, printzipio fisiko hori ez da egokia produkzioaren adierazpena emateko.

Ekonomikoki produkzioa bat-bateko gertakaria da, zeinak bat-batean denboraren tarteak 'kuantizatzen' dituen (Schmitt 1984a). Ikuspuntu ekonomikotik produkzioa emisioa da, sormena.

Sormen kontzeptu hori ez dagokio, noski, materiari edo energiari. Bat-batean sortua edo produzitua dena ez da gauza fisikoa merkantzien era ekonomiko soila baizik. Diruak aurreratzen dio iraupena era horri. Honela, produkzioaren definizioak diruaren 'bitartekaritz' behar du. Beste era batera esanda, produkzio-emisioa gastu monetarioak definitzen du.

Oroit gaitezen ezen Keynesek (1930) errenta "produkzio-faktoreen irabaziak" bezala definitzen duela. Keynesen analisia era monetarioan adierazita dago, non dirua ez den ondasun fisikoei arbitrarioki dagokien zenbakia soilik, baizik eta produkzioaren adierazpen soziala eta definizioa. Keynesen errentaren definizioa ez dagokio objektu fisikoari. Bere *Treatise*-tik, berak azpimarratzen du produkzioa "komunitatearen irabazien edo diru-errentaren" ikuspuntutik hartu behar dela.

Produkzioaren kontzeptu fisikoa eta ekonomikoa ez dira funtsean kontrajarririk. Outputak egokiro analiza daitezke bi ikuspuntuetatik, beraiek produkzioaren emaitza fisikoa eta ekonomikoa errepresentatzen baitituzte. Hala ere, bi emaitza horiek esentzialki ezberdinak dira. Produktu fisiko hutsa eraldaketa-prozesuaren emaitza da, produktu espezifikoari ekonomikoa sormen-ekintzaren ondorioa den bitartean.

Produktuen (eta zerbitzuen) heterogenotasun fisikoak ez du permititzen produkzioa era fisikoan adierazia izatea: neurketaren unitate homogenoa topatzeko ezintasun logikoa gaindiezinezko oztopoa da. Keynesek idatzi duenez (1936: 38), «Merkantzien eta zerbitzuen komunitatea konplexu ez-homogenoa da, zeina ezin baita neurtu».

Produkzioaren definizio monetarioa ez da aparailu soila, beharrian teoriakoa baizik. Produkzioaren kostu sozialaren gastuari dagokion ordainketa 'kuantua' da, emisioa alegia (Schmitt 1984a), beraren produkzioa bezalakoa. Orain, adierazi behar dena zera da, bi emisio horiek, gastua eta produkzioa, nola sartzan diren *identitate*-erlazioan. Bestela esanda, diruaren gastuaren eta produkzioaren arteko erlazioa arakatu behar da, errentaren emisioa produkzioaren definizio bakarra dela frogatzeko, eta, horrexegatik, errenta produktua *dela* egiaztatzeke, eta ez, askok pentsatzen duten moduan, produktuaren kontrapartida.

Kreditua eta diruaren emisioa

Schmitti jarraituz, diruaren sormena, hau da bankuak bat-bateko zorretan jartzea, produkzioari alokairuen ordainketaren bidez lotuta dagoela erakutsiko dugu. Ondokoa suposatzen da: lehendabizikoz dirua ezin da zuzenki integratu ondasun-merkatuan eta, bigarrenaz, lan-indarra produkzio-faktore bakarra da. Bi hipotesi horien justifikazioa, klasikoei jarraituz eta Keynesekin batera, Schmitten analisia (1966, 1984a, 1985) topa daiteke; ikus, halaber Friboulet (1985a,b; 1988), Cencini (1985), Descamps eta Sadigh (1985), eta Gnos eta Rasera (1985).

Lan-indarrari dagokionez, frogatu daiteke ezen analisiak ez duela permititzen produkzio-faktoreko beste kategoria batzuen existentziarik. Dirua eta produktuak integratzea posibilitate logikoari dagokienez, bata bestearen ordez aldatuz, oroituko gara ohiko analisiak ez diola inoiz erronka horri aurre egin. Dikotomia ebatzi gabeko arazoa da, dirua ondasunen merkatuan integratzen ahalegintzen baldin bagara.

Impasse hori gainditzeko, Schmitten analisisiaz baliatuko gara. Kotsidera dezagun diruaren sormena. Emisio hori positiboa da soilik baldin eta jendeak berari bankuak eskaintzen dion zorpeko paraden abantaila hartzen badu. Bere zorpekoan libratuz, A bezeroak B bere korrespontsalari ordain diezaioke, eta bankuaren, Aren eta Bren arteko erlazio triangeluar hori da diruaren sormena definitzen duena. Schmitten 'fokapen kuantikoak' (1984a) frogatzen du sormen hori ez dela inolako kreditu-eragiketa, ez baitu bankuaren mailegu positiborik definitzen. Finantza-bitartekari bezala ez badu funtzionatzen, bankuak bere berezoren bati kreditu positibo berria permiti diezaioke baldin eta bankuak berorri dirua maileguz ematen badio beste edozein bezerorengandik dirua jaso barik. Eragiketa horren onuraduna (A) titulu baten saltzailea izan daiteke eta bankuak berarekin zorra izanen du. Dena den, bankuak Bri ordainduz Aren izenean dirua sortzen duenean, bitartekari huts gisa aritzen da. Beraren aktiboari eta pasiboari kopuru berbera gehitzen zaie, ez du ezelako krediturik sortzen dirua sortuz.

Schmitten hitzez (1984a: 41):

Triangelua imajinatzen badugu, bankua beraren goiko erpinean dagoela, ikus dezakegu sormena agian oinarriko bi erpinen kreditutzat defini daitekeela; baina, bankurako, goiko erpinaren eta oinarriaren erlazioak (bankuaren eta ekonomiaren artekoa) ez du definitzen ez kreditu netorik ezta zor netorik ere. Alderantziz, goiko erpina bitartekari monetario soila da, mugimendu berean, kopuru berbera banku-kontuaren zor aldean eta kreditu aldean sartzen baita. Beraz, ilogikoa litzateke diruaren sormena bankuaren kreditu-eragiketarekin identifikatzea: bankuak sortzen duenean, ez du ezer mailegatzen.

Banku-dirua bankuek ekonomiari eskaintzen dioten zorraren bat-bateko ezaguera da, «jasotako balioetarako edo promesen kontra» (Keynes 1930: 21). Orain, «bi kasutan bankuak gordailua sortzen du, soilik bankuak berak bere liburuetan gordailuaren sormena baimen baitezake, berezoki eskudiruzkoa ateratzeko edo beraren eskaria beste batengana transferitzeko eskubidea emanez» (ibidem).

Zorrozk mintzatuz, dirua ez da inoiz bankutik irteten. Bren ordainketa bankuak egiten du (Aren partez) partida biko soilaren bidez. Bankuak bete behar dituen arauak *partida biko* printzipio bakarrak determinatzen ditu, zeinaren arabera bankuaren aktibo bakoitzak baliokide den pasiboa aurrez-aurre eduki behar duen eta *alderantziz*. Beraz, dirua gordailatu egiten da bera sortzen den aldiune berean.

Dirua ez da denboraren funtzio. Aipatu analisi ekonomikoaren ikuspuntutik, transakzio monetarioa gauzatu ahal izateko behar den denbora fisikoa, diru-zirkulazioaren abiadura determinatzeko, erabat baztergarria da. Ekonomikoki, ordainketa efektiboa da soilik B kreditatua den aldiune berean. Aldiune hori baino lehenago, ordainketa soilik auresana da; geroxeago, iraganari dagokio.

Agente ekonomiko batek, Ak, berarekin aritzen den B pertsonari, (beraren korrespontsalari), ordain diezaioke, baldin eta soilik lehenak errenta positiboa badauka, bere kabuz lortua edo beste agente batek berari maileguz emana. Errenta halabeharrez banku-gordailutzat eratua denez, Bri egin ordainketak Aren gordailua Bren kontura transferitzea suposatzen du. Teknikoki, eragiketa horrek minutu batzuk, zenbait segundo edo segun-

doaren frakzioa iraun dezake, baina ekonomikoki ordainketa soilik positiboa da transferentzia gauzatua denean, eta B lehen Ak edukitako gordailuaren jabea da. Arazoa logikari dagokio eta ez teknologiar, eta ikuspuntu logikotik ordainketak bat-batean gauzatzen diren gertakariak dira.

Gertakarien segida logikoa honelakoa da:

(i) Dirua bankuak sortzen du ibilgailu soiltzat;

(ii) ibilgailua ekonomiak erabiltzen du eragiteka monetarioak gauzatu ahal izateko; eta

(iii) dirua, bera sortzen duen bankuak berak deuseztatzen du.

Orain, kronologikoki, gertakari hauek aldiberekoak dira: dirua sortua, erabilia eta deuseztatua da aldiune berean.

Schmittek (1984a: 82) idazten duen moduan:

Banku batek bere bezeroren bati kreditua irekitzen dionean eragiketa oraindik birtuala da ('kreditu-bidea' deitzen dena definitzen du) eta honela segitzen du harik eta bezeroak bankuari bere korrespontsalari ordaintzeko eskatzen dion arte. Hala ere, mementu horretan kreditu-diruak ordainduaren ondarrera 'jotzen' du, argiak, berak argitzen duen objektua jotzen duen antzera. Ez-materiala izanik, banku-dirua luzapenik gabe eta halabeharrez gordailatua da bera jaulkitzen duen bankuan bertan. Beraren onuradunarengana iristen den diru guztia bat-batean eta berehala banku jaulkitzailerara itzultzen da, hau da, berehala deuseztatua da.

Eragiketa monetarioak ordainketak besterik ez dira, eta ordainketak ez dira denboraren funtzioa, bat-batekoak baizik:

Ezinezkoa da Bri Ak egindako ordainketa gauzatzea A zordundua eta B kreditatua izan baino lehenago. Bi eragiketa desberdin (transakzio bakar-raren bi aspektu) horien aldiberekotasuna diruaren espazio-lekualdaketa-ideiari kontrajartzen zaio definitiboki. Dirua Brengana iristen baldin bada, Arengandik irteten den aldiune berean (A,B) distantziak ez du inolako espaziorik definitzen, puntu bat baizik. Alderantziz, bi agenteak ez badira nahasteten, horrek esan nahi du diruak ez duela zirkulatzen beraien artean, bestela ezin liteke Brengana iritsi A uzten duen aldiunean (Schmitt 1984a: 247).

Diruaren 'zirkulazioa' kontzeptu zahartikua da, zeinak espazioan lekualdaketa fisikoa gogorarazten duen. Izatez, diruak ez du zirkulatzen (bat-batean ez bada); horrek esan nahi du zirkulazioa deitzen dena efektiboki *emisioa* dela.

Errenta eta denbora

Errentaren emisioa Schmittek deitzen duen 'denbora kuantikoan' gertatzen den aurpegi biko prozesu bezala arakatuko dugu. Izan ere, errenta output eta diruaren elkartzearen bidez *sortua* da, eta output hori berori erosteko gastatu den unean bertan *deuseztatua*. Biak, sormena eta deuseztapena, bat-bateko gertakari monetarioak, bankuen balantze-orrietan erregistratzen dira. Biak produkzio berari lotuak izanik, biek ere denbora-tarte berbera definitzen dute (zeina produkzio-tarteari dagokion).

Diruak natura bikoitza dauka. Zorren bat-bateko ezagueratzat bankuek jaulkia izanik, dirua ezin da inoiz 'ordaindua' izan berehala beraren hasierako puntuan itzulita egon gabe. Truke *absolutuaren* bitartez dirua produktuekin elkartzen da, eta truke-mota horrek definitzen du errentaren sormena.

Errentaren sormena

Has gaitezen diruaren emisioarekin. Dirua aktibotzat *eta* pasibotzat jaulkia delako, eta ez aktibo neto bezala, bankuek berez ezin dute erosteko ahalmen positiborik sortu. Dena den, egia da diruaren emisioa zentzuzkoa dela soilik baldin eta bera erregistru bikoan bukatzen bada, zeinaren bi parteek ezin duten elkar deuseztatu.

Keynesen arabera (1930: 121), «transakzio ekonomikoak nolabaiteko zentzua ateratzeko gai diren azken puntuak giza ahalegina eta giza kontsumoa dira soilik». Beraz, agerikoa da lan-indarraren ordainketa dela errenta-sormenaren teoriarik zentrala jokatzeko duena. Ekonomi zientzia klasikoaren arotik ezaguna, lan-indarra ez da inolako ondasuna, ondasun guztien iturria baizik. Dirua alokairuen ordainketaren bidez elkartzen da produktu fisikoarekin eta output hori, prezioa bereganatuz, errentaren objektu ekonomiko bilakatzen da.

Aipatu analisia birformulatzen badugu, orain A enpresa da, B beraren langileak eta bankuak Bri egindako ordainketa alokairuen ordainketa da, berau enpresaren izenean eginda.

Ongi ulertu behar dena zera da, alokairuen ordainketaren bidez, langileek (L) errenta irabazten dutela, zeina ez duen enpresak (E) galduta. Errenta

lehendabizikoz eratzeko bideak frogatzen du hori, eta erregistro-liburuko diruaren analisiak baieztatu. (E)k bere alokairuak ordainduta dauzka bankuaren bidez, zeinak eragiketa horretarako beharrezko dirua bere balantze-orrian sortzen duen soilik; (L) ezartzen da pasibo aldean eta (E) aktibo aldean. Erregistro biko horrek diruaren sormen positiboa definitzen du -(E)ren bere zorpeko medioen erabilitzea- baina ez errenta-gasturik, zeina lehen aldiz hemen agertzen den eta (L)ren aktibo netotzat ezartzen den. Enpresa eta langileen arteko transakzioari begiratzen bazaio, ondorioztatu behar da alokairuen ordainketak ez duela definitzen (L)ren outputaren (E)ren erosketa eta enpresa eta langileen arteko truke-mota ezin dela izan erlatiboa; izan ere, bera truke *absolutua* da.

Beren lanaren bitartez, langileek output fisikoa sortzen dute, zeinak beraien errentaren edukia definitzen duen. Hortaz, dirua eta outputa ez dira elkartrukatzeko bi izate autonomo legez. Bata bestearen objektua izanik, biek *identitate* logikoa eratzen dute, beraien trukea truke *absolutuko* kategoriei dagokielarik. Truke absolutua truke berezia da, objektu konkretuaren eta berberaren artean gauzatzen da; diru-errenta, bera trukatzeko den outputaren definizio ekonomikoa da.

Alokairuen ordainketa emisioa da; horrek esan nahi du langileek *beren outputa* dirutan bereganatzen dutela. Transakzio horrek ez du soilik balio-kidetzat definitzen, identitatea ere bai: langile bakoitzak diru-kopurua jasotzen du, zeinak, alokairuen ordainketaren bidez gauzatua delako, langile horren berorren output erreala identifikatzen duen. Transakzio beraren barnean enpresak objektua bera eman eta berega-

natzen du, horrek, izan ere, frogatzen baitu truke absolutua dela (Schmitt 1984a: 347).

Alokairuen ordainketaren bitartez, dirua *identitatearen* bitartez elkartzen da outputarekin, erarik hertsienean. Alokairuak ez zaizkie langileei ematen outputaren truke. Alderantziz, langileek beren outputa hartzen dute, nahiz eta diru-forman hartu. Beste era batera esanda, outputa literalki dirutan *aldatzen* da eta horrela (L) bere osotasunaren jabe da. Diruaren eta outputaren *identitateak* baieztatzen du produktu fisikoa soilik entpresan gordetzen dela; ekonomikoki bera (L)ri dagokio bera lortzeko langileak baitira beharrezko den erosteko ahalmenaren lehen, nahiz eta ez halabeharrez azken, jabeak.

‘Analisi kuantikoak’ erakusten duenez, mozkinak, dibidendoak, interesak eta zeharkako errenta-mota guztiak (pentsioak, kenkariak, etab.) alokairuetatik dira atereak; beraz, ez dago ezelako kontraesanik esaterakoan, alde batetik, alokairuek output osoa definitzen dutela eta, bestetik, output horren parte bat enpresek, akziodunek etab. erosten dutela azkenik.

Errenta, kapitala eta denbora

Esan bezala, errenta langileek sortua da, berehala banku-sisteman gordailatua izateko. Gordailu hau ez dagokio (L)ren jarrerari, bankuek enpresen izenean gauzatzen duten alokairuen ordainketaren beharrezko bat-bateko emaitza da. Erregistro-liburuko diruaren naturari dagokio banku jaulkitzailerak berehala itzultzea, eta errenta-diruaren naturari dagokio bankuaren balantze-orrian gordailu bezala erregistratzea. Langileak gordailu baten jabe izatearen factumak esan

nahi du beraiek beren errenta *aurreztu* egin dutela. Hori honela delako frogatzen da, (E)ri errenta hori mailegatzea da, gero banku-sistemaren bidez azkenik (L)ri zordunduko zaiolarik. Bankuaren kontuan, (L)ren kredituak (E)ren zorra orekatzen du; langileen errenta, honela, (E) enpresari automatikoki mailegatzeko zaio.

Alokairuen ordainketa dela bide sortua, errenta berehala (L)ak aurreztua da jarraian ondasun-merkatuan gastatua izateko. Bi gertakari horien artean dagoen denbora-tarte osoan errenta banku-gordailua da, aurrezki positiboa. Baina aurrezkiaren kapitalaren lehen era da. Horrela errenta, sortua den aldiune berean *kapital* bilakatzen da, eta honelaxe irauten du harik eta outputak erosketarako bere jatorrizko era berreskuratu arte.

Nahiz eta egia izan errentaren sormena ez dela inolako kreditu-eragiketa, errenta giza lanetik datorrelako eta ez bankuen ihardueratik, errentak maileguz emateko prest daude beraiek eratuak diren aldiune berean. Errenta-sormena ez da kreditua, baizik eta berriki sorturiko errenta kredituaren objektu bihurtzen da. Errentak eratzen diren unean bertan beraien jabeen bidez maileguz emanak dira, harik eta definitiboki gas-tatuak diren arte. Horrek esan nahi du errentak bat-batean *aurrezki* bilakatzen direla, eta identikoki *kapital* bihurtzen direla (Schmitt 1984a: 158).

Errenta sormena, (E)an diru negatiboaren eta (L)an diru positiboaren aldi-bereko sormenak adieraz dezake. Kapital errentaren bat-bateko bilakatzeko (L)ak edukitako diru positiboa (E)ri berehalako maileguz ematea inplikatu du. Ondorioz, (E)ren diru negatiboa zor batek ordeztu du, eta (L)ren diru positiboa bankuaren kontra langileen eskaria definitzen duen titulu

edo balore batek. Mementuz (E)ren diru negatiboan gordailatua zen outputaren jabea orain (L)a da, zeharka (titulu moduan, enpresak bankuari zor baitio, eta azken horrek (L)ri). Beraien gordailu negatiboetatik aske, stockak, beraz, kapitalaren eite erreala dira, eite finantzarioa beraien banku-gordailuekiko langileen kreditua den bitartean. Azkenik, berriki sorturiko edozein errentaren berehalako eta beharrezko gordailuak bat-batean errenta hori titulu edo balore bilakatzen du, zeina alokairuen ordainketaren bidez sorturiko banku-gordailuen existentzi-tartearen menpe dagoen. Bankuen zeregina hemen determinatzailea da, (L)ren aurrezkiak beste agente ekonomikoei maileguz emanez (stocketan dagoen outputa erosteko gastatzen dituztenak), bankuek errenta hura kapital bezala edukita daukaten tartea murrizten baitute.

Errenta-tituludunek aurrezturi-ko errenta maileguz emanez, bankuek stocken salmenta azeleratzen dute, eta horrela eginez, gizartearen kapital-denbora murriztera eta are deuseztatzera jotzen dute (Schmitt 1984a: 162).

Langileek (edo beste agenteek, zeintzuei bankuak gordailaturiko errenta maileguz eman dien) beren aurrezkiak gastatu dituzten bezain laster, kapitala bat-batean errenta birbilakatzten da eta definitiboki deuseztatua izaten da.

Errentaren deuseztapena

Truke absolutua transakzio berezia da, non objektu konkretua berberaren kontra trukatzten den. Horrelako transakzioaren lehen etsenplua alokairuen ordainketa da, non output korrontea literalki dirutan *aldatzen* den. Produktzioa, horrela, dirua outputaren ordeztu agertzen den eta output fisikoa dirua-

ren eduki bilakatzen den gertakari bezala definitzen da.

Truke absolutuaren bigarren etsenplua lehenarekiko guztiz alderantzizkoa da, dirua output fisikoan aldatua izanez, gastatua den bezain laster. Izan ere, errenta-tituludunek beren aktiboak gastatzen dituztenean, outputaren era monetarioa ematen dute era fisikoaren trukean; beraiek produktua (diru bezala) ematen dute eta produktu berbera eskuratzen dute (objektu fisiko legez).

Outputaren erosketa truke absolutua delako frogatzen da, transakzio horrek errentaren deuseztapena definitzen duen *factum* ematen du. Diruaren eta outputaren arteko trukea erlatiboa balitz, orduan objektu bi horien lekualdaketa ere erlatiboa izanen litzateke, diruak outputaren lekua hartuz eta *alderantziz*. Izatez, errentaren gastua ez da bi objektu desberdinen arteko trukea. Errentak, dirua outputarekin elkartzen den heinean existitzen du soilik, ez du izate autonomo bezala existitzen, zeinaren balioa elkartze horretatik kanpo emana izanen litzatekeen. Erregistro-liburuko diruaren analisiak argi erakusten duen bezala, bankuek, soilik dirua, batera positiboa eta negatiboa, jaulki dezakete. Diru nominal horretatik errentara igarotzeak produkzioaren eskusartzea inplikatzten du. Alokairuen ordainketaren bidez, output korrontea mementuz diru negatiboan ostatzen da, eta honek (L)k irabazitako diru positiboari errenta-statusa ematen dio. (E)ren gordailu negatiboa betetz, outputak, errentaren bat-bateko sormena eragiten du. Oso argi dago, beraz, errentak, (E)ren zorra output korrontea orekatzen duen heinean soilik existitzen duela. Hori egia da baita ere output korrontea kapitalaren eite erreala denean; hau da, stock bezala legez existitzen duenean. Kasu

honetan (E)ren zorrak ez du diru negatiboa definitzen, eta (L)ren kredituak kapital positiboaren existentzia adierazten du. Hala ere, errenta oraingoz nolabait presente dago, nahiz eta soilik aurrezki moduan, hau da, *kapital-denbora* bezala.

Orain, errenta outputaren azken erosketan gastatzen denean, (L)ren diru positiboa (E)ren diru negatiboarekin elkartzen da eta biek elkar deuseztatzen dute. (L)k lehen zeukan aktibo positiboa orain (E)k dauka, eta honek beraren bat-bateko deuseztapena suposatzen du, (E) baliokide den pasibo baten jabe baita. Mementu berrean output korrontea definitiboki bere lotzaile monetariotik askatu egiten da eta objektu fisiko soil moduan (L)k bereganatzen du.

Alokairuen ordainketaren bitartez, dirua eta outputa elkartu egiten dira, eta errentaren azken gastua dela bide, banatu. Lehen transakzioak errenta positiboaren sormena definitzen du, bigarrenak bere deuseztapena. Outputaren ikuspuntutik arakaturik, horrek esan nahi du outputa diruarekin elkartzean ondasunak eta zerbitzuak status ekonomikoa lortzen dutela, gero, bere lehen dimentsioa berreskuratzeko, salgai-merkatuan salduak direnean halabarrez galtzen dutelarik. Errentaren sormena eta beraren deuseztapena, hortaz, elkarren kontrako bi zeinuko truke absolutuak dira. Lehenak, truke absolutu positiboa dei daitekeenak, output korrontearen aldaketa diru-errentan definitzen du; bigarrenak, aldiz, truke absolutu negatiboak, errentaren aldaketa output fisikoan definitzen du.

Outputaren erosketaren bidez errenta definitiboki deuseztatua denez, nola izan daitezke enpresak kapital posi-

tiboaren jabe? Noski, horrek suposatzen du enpresak errenta positiboaren jabe direla; zer esan daiteke orduan deuseztapenaz? Erantzuna honako hau da: enpresek soilik mozkin positiboa irabaz dezakete, baldin eta langileek beraiei beren errentaren parteren bat igortzen badiete (Schmitt 1984a). Horrek soilik esan nahi du enpresek langileen lekua har dezaketela errenta-tituludun bezala. Outputa alde batetik langileek eta bestetik enpresek erosiko dute, baina azken emaitza ez da esentzialki eraldatua izanen: kasu bakoitzean outputaren azken erosketak outputaren produkzioaren kostuari dagokion errentaren deuseztapena induzituko du.

Beste aldetik, denbora kronologikoko aldiune ezberdinetan gauzatzen diren errentaren sormenak eta deuseztapenak, inplikatzan al dute errentaren zirkuituak luzapen aldakorreko denbora-iraupena daukanik? Erantzuna banku-sisteman errentaren bat-bateko gordailuak ematen du. Izan ere, banku-gordailu bezala irabazia izanik, errenta berehala kapital bihurtzen da. Hortaz, denbora kronologikoan irauten duena eta orainaldiaren eta etorkizunaren arteko zubia egiten duena ez da errenta, kapitala baizik. Errentak bere gastua edo bere gordailua baino gehiago irauten ez duenez, errentaren zirkuitua logikoki bat-batekoa dela pentsatzera beharturik gaude. Nola elkar daitezke errenta-zirkuituaren bat-batekotasuna diferentzia kronologiko horrekin?

Alokairuen ordainketa bezala, outputaren azken erosketak transakzio monetarioa da, produktuen (ondasunak eta zerbitzuak) multzo konkretua definitzen duena. Alokairuen ordainketak eta outputaren azken erosketak denbora-dimentsio berbera daukate, beraiek 'denbora kuantiko' berbera

definitzen baitute (Schmitt 1984a). Horrek esan nahi du gertakari horiek 'denbora kuantikoan' aldiberekoak direla, nahiz eta denbora kronologikoan beraiek aldiune ezberdinetan gauzatuak izan.

Segida logikoa honelakoxea da:

(i) Errenta-alokairuen ordainketak sortzen du eta berehala kapital bihurtzen da (t_0 aldiunea);

(ii) errenta ondasun-merkatuan deusezten da bere azken gastua dela bide (t_1 aldiunea);

(iii) alokairuen ordainketak eta errentaren deuseztapenak denbora-dimentsio bera definituz, (ii) aldaketa *atzerantz* (i) aldaketarekin batera gauzaten da.

Nahiz eta outputaren erosketak errentaren sormenari jarraitu, berak atzeranzko efektua dauka lehen transakzioarengan. Horrela, alokairuen ordainketa eta beraien azken gastua eragiketa bat eta bakarraren eite positiboa eta negatiboa dira. Beraien batasun 'kuantikoak' errentaren zirkuitua definitzen du eta definitiboki bere aldiunekotasuna argitu.

Schmittek idazten duen moduan (1984a: 463-464),

Analisiak errentaren natura errazki argi dezake, honek, izan ere, soilik bat-batean existitzen baitu. *Ebazpenaren giltza errenta-gastuak atzeranzko efektua edukitzean datza: errenta sormenaren aldiunera itzultzen da.* Froga erraz samarra da. Ezagutzen dugu, izan ere, gastuak denbora-dimentsio finitua daukaten bat-bateko gertakariak direla. Horrek esan nahi du errenta konkretu baten gastuak, denbora jarraiko zati konkretua kuantizatzen duela. Zein da

zati hori? Oso zehazki ezagutzen da: errenta *sormenak* kuantizaturiko zati bera. Atzeranzkoa ez da soilik ebazpen ona, beharreakoa baizik errentaren 'gastu-kontsumoa' eta errentaren 'produktzio-sormena' berdinak baitira (nahiz eta kontrako zeinukoak izan): bi gertakarien denbora-dimentsioa zehazki *denboraren kuantu berbera* da.

'Denbora kuantikoaren' existentzia transakzio monetarioen natura bikoitzetik dator, transakzio horiek denbora-dimentsio finituko bat-bateko gertakari izanik. Denbora-tarte berbera definitzen duten transakzioek denbora-dimentsio berbera daukate eta, hortaz, 'denbora kuantikoan' aldiberekoak dira. Hauxe da, izan ere, errenta-sormenaren eta errenta-deuseztapenaren kasua. Diruaren eta outputaren elkartzearen bidez sortua, errenta deuseztu egiten da output horren erosketaren bitartez; eta 'denbora kuantikoak' erakusten du transakzio biak hain daudela erlazionaturik ezen biak atzerantz bat etortzen baitira.

Inflazioa, langabezia, truke-ganbioen fluktuazio erratikoak, kapitalaren ihesa eta kanpoko zorrak dira gure ekonomia monetarioen oraingo funtzionamendua karakterizatzen duten desoreken etsenplu oso ezagunak. Gertakari patologiko horien garrantziak erakusten du, alde batetik, diruak jokatzen duen zeregin zentrala eta, bestetik, diru horren egiazko naturari buruz oraingoz dugun ezagutza eskasa.

Emisioen teoria, makroekonomiarako ikuspuntu berria da, non mundu erreal eta mundu finantzarioaren arteko dikotomia azkenik gauditua gelditzen den. Zorpeko (*overdraft*) diren medioen erabilera ekonomia osoak determinatzen du, ez bankuek. Gure ekonomietan, bankuek, partzialki beren zorpekoen erabilera eragin de-

zakete, interes-indizea dela bide; oraindik hori horrela gertatzen da, diru-sormena oraingoz ongi ulertzen ez dugulako. Izan ere, banku-dirua, diru-sormenean, maileguz eman daiteke ia zero den interes-indizearekin. Beste gauza bat, oso bestelakoa, da errenta-gordailuen interes positiboa. Kasu horretan, bankuaren departamentu finantzarioak erabat bananduta egon behar du sormen edo jaulkipen departamentutik, Schmittek (1984a) erakutsi duenez.

Bernard Schmittek plazaraturiko fokapen kuantikoak jadanik frogatu du ekonomiaren egoera logikoa definitzeko behar den teoria eraikitzeko urrats emankorra dela. Izan ere, 'emisio monetarioa' eta 'denbora kuantikoa' bezalako kontzeptuek diru-analisi berriranzko bidea ireki dute, beren aplikapenak urrunera iritsiz (Schmitt 1975a,b; 1977a,b; 1984b; 1988).

Laburbilduz

Teoria post-keynesiarra ez da gai izan errentak eta nazioarteko kapitalak aztertzeko, oraingoz monetaren natura gaizki ulertua delako, nahiz eta natura horren garrantzia erabatekoa izan.

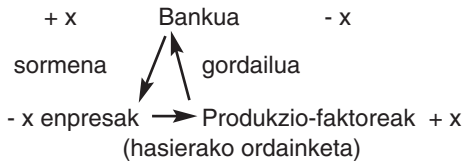
Adam Smithekin hasi diren eta David Ricardorekin segitzen duten ikerketen ondoren, emisioak leku garrantzitsua dauka teoria ekonomikoan. Bernard Schmitten (1966) definizioak, («edozein moneta-ordainketa alokairu-emisioa da»), monetaren bi eiteren (nominal eta erreal) batasun logikoa suposatzen du. Alde batetik, bankuek ordainketa guztiei loturiko *zenbakiak* besterik ez dituzte jaulkitzen, eta bestetik, giza lanak periodikoki produktu erreala monetan ezartzen du.

Edozein banku-ordainketa emisio nominala da, eta soilik monetatan egindako alokairuen ordainketak elkartzen ditu ondasunak zenbakiekin, eta gizartean kreditu *netoak* ('denbora-kapitala' Schmitten hitzetan) agertzea permititu.

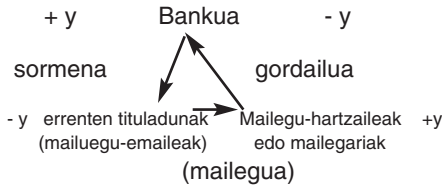
Egun herrialde guztietan bankuak dira moneta-emisioan aritzen direnak. Alokairuen ordainketak moneta eta ondasunen arteko baliokidetzaz ezartzen du produkzio-ekonomiaren funtzionamenduan; edozein alokairu forma, (moneta nazionalean), herrialde bakoitzean monetan integraturik dagoen produktua forma horren objektua izanik.

Banku-monetak alokairuak neurtzen ditu. Denbora-tarte bakoitzeko alokairuek berauen iharduera ateratako produktu korronea dute objektutzat. Banku-kontabilitateak ez-bankuko diren agenteen arteko moneta-ordainketak erregistratzen ditu, aktibo monetarioak. Enpresen gainean emititua, ordainketa-moneta berehala kargatzen zaie alokairuen abonurako. Banku-monetatan ordainduriko alokairuak, beren aldetik, ordainketa bakoitzean zordunduak eta kreditatuak izaten dira, bankuko gordailua finantza-merkatuan ezarritako errenta izanik. Bankuaren bitartez egindako ordainketan aritzen den edozein agenteren kreditu-zorrari lotuta, ibilgailua da moneta. Adam Smithen 'zirkulazioaren gurpil handiaren' printzipioa da hauxe. Smithen arabera, moneta, ondasunen zirkulazio-tresna da. Ondasun-merkatuetako ordainketa guztiak, zuzenki edo finantza-merkatuaren bidez, bankuek azken erosleengana egindakoa, jadanik produkzioan eraturiko errenten birremisioa da. Monetatan eraturia, errenta horrek gastuak hornitzen ditu.

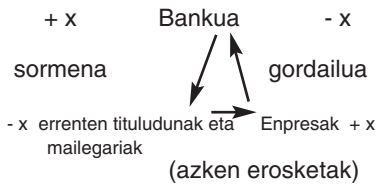
(i) Monetaren eta errentaren sormena (t aldiunean)

(ii) Finantza-transmisioa (x -ren y partearena) (t_1 aldiunean)

(iii) Monetaren edo errentaren deuseztapena (t_2 aldiunean)

Lehen eragiketetan (t aldiunean) sorturiko errenta-tituludunen multzora iristen da, produkzio-faktoreak azpimultzoa izanik.

t_1 aldiunean, sorturiko x unitateko errentatik, y unitate maileguz ematen

dizkiete tituludunek mailegariari, kontsumorako edo inbertsiorako.

Azkenean, t_2 aldiunean, sorturiko x unitateko errentaren deuseztapena da, azken erosketak jatorrizko errentaren tituludunek ordaintzen dituzte ($x-y$ unitate) eta gainerakoa (y unitate) mailegariak.

Hirugarren eragiketak gordailuak deuseztatzen ditu.

Geratzen den bakarra mailegu-emaileek mailegarienganako daukaten mailegu-eskubidea da; hortaz, bankua finantza bitartekari hutsa da, mailegariaren zorrak bankuak 'zeharkatzen' baititu eta mailegu-emailea seinlatu: bankua transmisio-agentea besterik ez da. Geroago, kredituaren bukaera-aldiunean, bankuak kontrako zentzuan egingo du transmisioa, hots, mailegariengandik mailegu-emaileengana.

Honela, emisio kontzeptua Smithen moneta-doktrinan sartzen da, interpretazio berria bereganatuz. Bankuek moneta sortzen dute, eragiketa teknikoaren bidez, produkzio nazional osoaren faktoreen merkatuaren gaineko 'monetizazioaz'. Banku-moneta ibilgailu-moneta da, alegia, enpresek ordaindutako agente bakoitzaren banku-kontuetako kreditu-zorra.

Bibliografia

- Cencini, A. (1985): "L'analyse de la production", et a "Apendice: Production circulaire, échange et théorie quantique", *Cahier de la Revue d'Économie Politique*.
- Descamps, C. et a E. Sadigh (1985): "Déséquilibre keynésien ou déséquilibre néoclasique?", *Cahier de la Revue d'Économie Politique*.
- Friboulet, J.J. (1985a): "Une conception hétérodoxe des volumes. L'analyse de Keynes dans le *Traité sur la monnaie*", *Cahier de la Revue d'Économie Politique*.
- , (1985b): "Le *Traité de la monnaie et l'inflation d'équilibre*", in F. Poulon (ed.) *Les Écrits de Keynes*, Dunod, Paris.
- , (1988): *Profit, Investment et Inflation. Essai sur le Traité de la Monnaie*, Peter Lang, New York.
- Gnos, C. et a J-B. Rasera (1985): "Circuit et circulation: une fausse analogie", *Cahier de la Revue d'Économie Politique*.
- Keynes, J. M. (1930): *A Treatise on Money*, Macmillan, Londres.
- , (1936): *The General Theory of Employment Interest and Money*, Macmillan, Londres.
- Schmitt, B. (1966): *Monnaie, salaires et profits*, PUF, Paris.
- , (1975a): *Théorie unitaire de la monnaie, nationale et internationale*, Castella, Suitza.
- , (1975b): *Génération de la monnaie des monnaies européennes*, Castella, Suitza.
- , (1977a): *L'or, le dollar et la monnaie supranationale*, Calmann-Lévy, Paris.
- , (1977b): *La monnaie européenne*, PUF, Paris.
- , (1984a): *Inflation, chômage et malformations du capital*, Castella, Suitza.
- , (1984b): *La France souveraine de sa monnaie*, Castella, Suitza.
- , (1985): "L'identité de l'offre et de la demande globales dans le temps", in A. Barrère (ed.) *Keynes aujourd'hui: Théories et Politiques*, Economica, Paris.
- , (1988): *L'Ecu et les souverainetés nationales en Europe*, Dunod, Paris.